

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan.....	32
Alieva Makhbuba Toychievna	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlar.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari.....	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari.....	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari.....	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish.....	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari.....	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Agglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarini boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni.....	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar.....	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета «русского языка» на современном этапе	243
Адилова Солияхон	

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri.....	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market.....	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili.....	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyeva Dilrom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMLar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlari	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abduraim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts.....	379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции.....	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgan imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida	444
Davlayev G'olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri.....	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish.....	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish.....	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции.....	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globalashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

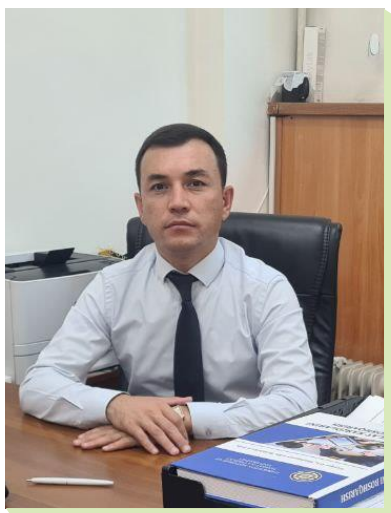
Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане.....	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Ho'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish.....	497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан.....	509
Хайдаров Зоҳир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зоҳир Зода	
Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма.....	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе.....	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari.....	545
Fayziyeva Dilafuz Shuxratovna	
"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
Toyrova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
K. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	

O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari.....	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni.....	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduxakimovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста.....	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari.....	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara	
Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari.....	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda andarrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	

BIZNESNI LOYIHAVIY MOLIYALASHTIRISH VA UNING ASOSIY YO'NALISHLARI

Razzakov Jasur Xamraboyevich

PhD, Toshkent moliya instituti "Moliya" kafedrası professori

Annotatsiya: Mazkur maqolada biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlarini o'rganishda turli tadqiqotchilarning fikr-mulohazalari tadqiq qilingan. Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlarini o'rganishda qo'llanilgan metodlar keltirib o'tilgan. Biznesni loyihaviy moliyalashtirish biznesni moliyalashtirish shakllari, biznesni loyihaviy moliyalashtirishning xususiyatlari, ishtirokchilari hamda foydalaniladigan hujjatlar asosida tahlil qilingan. Amalga oshirilgan tadqiqotlar asosida tegishli xulosalar va takliflar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: biznes, biznesni moliyalashtirish, loyihaviy moliyalashtirish, maxsus maqsadli loyiha (SPV), loyiha ishtirokchilari, investor, kreditor.

Abstract: This article studies the opinions of various researchers in the study of business project financing and its main directions. The methods used in the study of business project financing and its main directions are mentioned. Business project financing is analyzed based on forms of business financing, features of business project financing, participants and documents used. Relevant conclusions and proposals are formed based on the conducted research.

Key words: business, business financing, project financing, special purpose vehicle (SPV), project participants, investor, creditor.

Аннотация: В данной статье рассматриваются мнения различных исследователей в области изучения проектное финансирование бизнеса и его основных направлений. Упомянуты методы, используемые при изучение проектное финансирование бизнеса и его основные направления. Проектное финансирование бизнеса было проанализировано на основе форм финансирования бизнеса, особенностей финансирования бизнес-проекта, участников и используемых документов. На основании проведенного исследования были сформированы соответствующие выводы и предложения.

Ключевые слова: бизнес, финансирование бизнеса, проектное финансирование, компания специального назначения (SPV), участники проекта, инвестор, кредитор.

KIRISH

Biznesni samarali tashkil etish barcha turdagi kompaniyalar faoliyatidagi asosiy maqsad hisoblanadi. Kompaniyaning investitsiya qilingan mablag'laridan maksimal foyda olish loyiha va biznes muvaffaqiyatining muhim tarkibiy qismidir. Mazkur maqsadlarga erishishda moliyalashtirishning turli shakllaridan foydalanish, ularning ichida eng samarali shaklini tanlash hamda mazkur jarayonda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklarni aniqlash zarur. Bugungi kunda xalqaro amaliyotda biznesni moliyalashtirishda biznesni loyihaviy moliyalashtirish amaliyotidan keng foydalanilmoqda. Chunki biznesni loyihaviy moliyalashtirishda riskni diversifikatsiyalash, mablag'ni aynan bir loyihaga yo'naltirish, loyihani moliyalashtirishda bir necha investorlarni jalb qilish kabi imkoniyatlarning yuzaga kelishi biznesni loyihaviy moliyalashtirishning ommalashishiga sabab bo'lmoqda. Milliy amaliyotda biznesni loyihaviy moliyalashtirish amaliyotidan foydalanishni kengaytirish hamda uning ijobiy jihatlardan foydalanish zarur. Bu orqali turli loyihalarni samarali amalga oshirish imkoniyatlari oshadi. Shu boisdan biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlarini o'rganish dolzarb hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Biznesni loyihaviy moliyalashtirish xalqaro amaliyotda keng qo'llaniladigan moliyalashtirish shakllaridan biri ekanligi sababli ko'plab tadqiqotchilar tomonidan mazkur moliyalashtirish shakli bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda. S. Gatti fikricha, "loyihaviy moliyalashtirish deganda yagona, yuqori kapital talab qiladigan, uzoq muddatli biznes tashabbusini moliyalashtirish tushuniladi. Ushbu tashabbus maxsus maqsadli loyihaga (SPV)

kiritilgan bo'lib, uning aktivlari kreditorlarga qarzni to'lash uchun yagona manba sifatida loyiha tomonidan yaratilgan pul oqimidan foydalaniladi hamda garov vazifasini bajaradi" [1].

Bir guruh olimlar o'z tadqiqotlarida "maxsus maqsadli loyihalar (SPV) investor kompaniyalardan qonuniy jihatdan mustaqildir. Ushbu sektor o'sib bormoqda va yirik xalqaro kapital loyihalari bilan ajralib turadi" [2], deb izoh berishgan. Demak, uzoq muddatli loyiha sifatida amalga oshirilishi hamda katta mablag' talab qilganligi sababli bir necha investor tomonidan moliyalashtirilishi loyihaviy moliyalshtirishning o'ziga xos jihati hisoblanadi.

A.Firouzi, A.Meshkani "loyihaviy moliyalashtirish butun dunyo bo'ylab qayta tiklanadigan energiya manbalarini ko'p talab qiladigan loyihalarda qo'llaniladi. Yirik banklar va institutsional investorlar kabi moliyaviy subyektlar infratuzilma loyihalari uchun sindikatlashtirilgan kreditlar berishda faol ishtirok etadilar va ushbu loyihalar egalariga yaxshiroq shartlarni taklif qilish uchun raqobatlashadilar" [3], deya ta'kidlagan. Mazkur jihat loyihaviy moliyalashtirishning bugungi kundagi asosiy yo'nalishlarini ko'rsatib beradi.

J. Barroco, M. Herrera "loyihaviy moliyalashtirish qayta tiklanadigan energiya loyihalari uchun kapitalni jalb qilish uchun kuchli vositadir, ammo rivojlanayotgan mamlakatlarda mazkur jarayonda qiyinchiliklar kuza-tilmoqda" [4], deb o'z tadqiqotlarida keltirib o'tgan. Loyihaviy moliyalshtirishning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda kamchilik jihatlari ham unutmazlik lozim.

R. Bruner ta'kidlashicha, "loyihaviy moliyalashtirish yirik kapital qo'yilma loyihalarini tashkil etish va moliyalashtirish usuli hisoblanadi. Loyihaviy moliyalashtirish an'anaviy moliyalashtirish strategiyalariga qaraganda risklar va daromadlarni samaraliroq taqsimlash usuli deyish mumkin. Muayyan turdagi risklarni bartaraf etish imkoniyatiga ega bo'lgan loyihalar uchun mazkur moliyalashtirish usuli qo'llaniladi. Natijada moliyalashtirishning umumiy qiymati past bo'ladi, iste'molchilar va investorlar uchun ortiqcha yo'qotishlarni bartaraf etish va boshqacha tarzda amalga oshirilishi mumkin bo'lmagan loyihalarni muvaffaqiyatli yakunlash imkoniyatini taqdim etadi" [5]. Loyihaviy moliyalshtirishda risklar hamda daromadlarning shakllanishiga alohida e'tibor qaratish zarur.

Yana bir guruh tadqiqotchilar fikricha, "loyihaviy moliyalashtirishning asosiy afzalligi shundaki, u resursiz moliyalashtirish imkonini beradi. Bu kompaniyalar uchun yuqori darajadagi leverajni ta'minlaydi va qarzni balansdan tashqari hisob-kitob qilishga imkon beradi. Kelishuvlarning katta hajmda ekanligi risklarni taqsimlashga imkon beradi va an'anaviy moliyalashtirish usullariga nisbatan samarali daromad keltiradi. Loyihaviy moliyalashtirishning kamchiliklaridan biri ishtirokchilar sonining ko'payishi tufayli jarayonning murakkabligi hisoblanadi. Loyihaviy moliyalashtirish yuqori tranzaksiya xarajatlarini o'z ichiga oladi va loyihani moliyalashtirish uchun jalb qilingan kapital bahosi qimmatroq hisoblanadi. Shu sababli bank talablari keng miqyosdagi moliyaviy, texnik va risk tahlillarini amalga oshirishni nazarda tutadi" [6]. Loyihaviy moliyalashtirishda ham boshqa moliyalashtirish shakllarida bo'lganligi singari o'ziga xos afzalliklar va kamchiliklar mavjud.

B.Mamatov, D.Xujamkulov va O.Nurbekovlar ham loyihaviy moliyalshtirish bo'yicha tadqiqotlar olib boshlagan bo'lib, ularning tadqiqotlariga ko'ra, "iqtisodiyotni modernizatsiya qilish ustuvor tarmoqlarda investitsiyalarni loyihaviy moliyalashtirishni rivojlantirishning zarurligini quyidagilar bilan izohlash mumkin. Birinchidan, investitsiyalarni loyihaviy moliyalashtirish yirik obyektlar barpo etish bog'liq katta xarajatlarni moliyalashtirishni nazarda tutadi. Ikkinchidan, loyihaviy moliyalashtirishda investitsiya resurslari birlashib, yirik investitsiya loyihasini oshirish va moliyalashtirishga safarbar etiladi. Uchinchidan, iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlarida yirik ishlab chiqarish loyihalarini amalga oshirish kompleks ekspertizaning yoki loyihaviy tahlilning tegishli tartibda amalga oshirilishini talab qiladi. To'rtinchidan, moliyalashtirishda risklarni ishtirokchilar o'rtasida taqsimlash orqali loyiha samaradorligini ta'minlaydi" [7].

Bir guruh mahalliy olimlar loyihaviy moliyalashtirish mazmum-mohiyatiga hamda xususiyatlariga to'xtalib o'tishgan. "Loyihaviy moliyalashtirish - bu bank kreditlashining bir turi bo'lib, investitsion loyihalarni kreditlashda kreditor qisman yoki to'liq majburiyatni (xatarni) ham o'z bo'yniga oladi. Loyihalarni tuzishda bevosita maxsus kompaniyalar ishtirok etadi. Oddiy kredit operatsiyalarida bank mijozning to'lov quvvati, loyihaviy holati bilan qiziqsa, loyihaviy moliyalashtirishda asosiy diqqat loyihaviy tahlilga qaratiladi. Buning uchun loyihaning ta'sirchanlik darajasini baholash, "zararsizlik nuqta"sini belgilash kabi usullaridan foydalaniladi. Loyihaviy moliyalashtirishda risk darajasi yuqoriligini hisobga olib, kreditorlar investitsion loyihalarni amalga oshirishda xatlarni boshqarishning eng foydali bo'lishini ta'minlashga harakat qiladi. Riskni kamaytirishning an'anaviy usullaridan tashqari, investitsion loyihalar amalga oshirishdagi ishtirokchilarga uni taqsimlash usullari ham qo'llaniladi" [8].

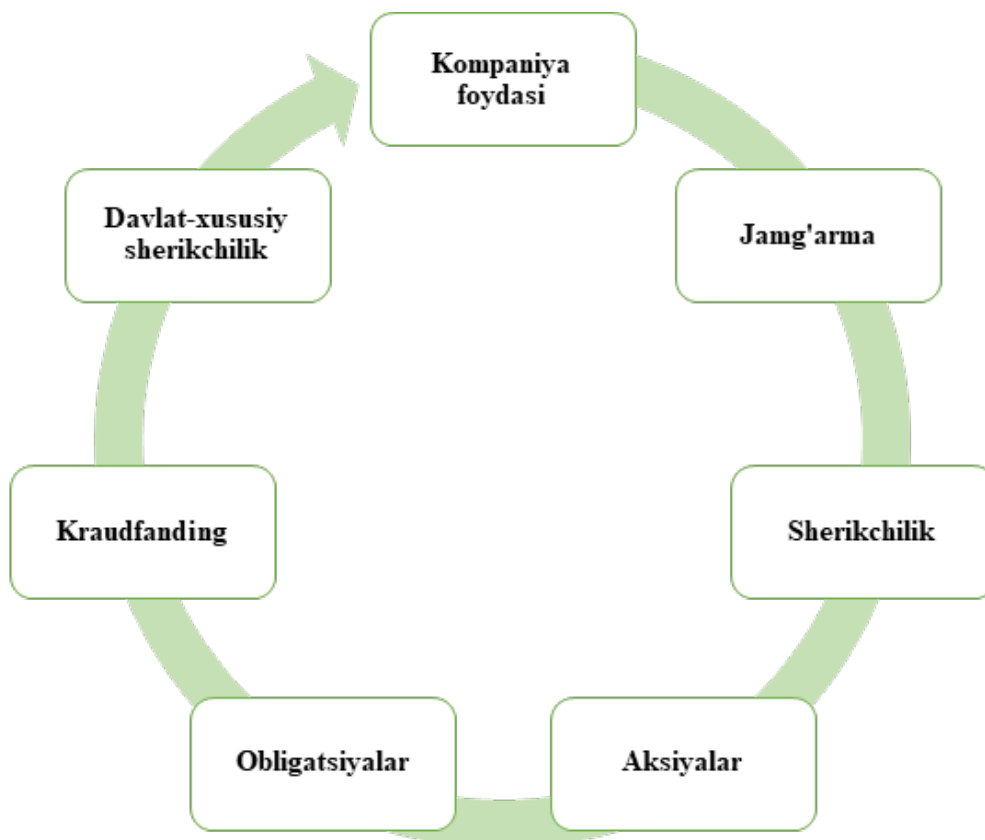
Yuqoridagi olimlar hamda tadqiqotchilarning fikrlariga qo'shilgan holda ta'kidlash mumkinki, biznesni loyihaviy moliyalashtirish xalqaro amaliyotda keng qo'llanilmoqda, biroq mazkur moliyalshtirish shaklining o'ziga xos xususiyatlarini, afzallik va kamchilik tomonlarini inobatga olish zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlarini o'rganishda ilmiy abstraksiyalash, kuza-tish, taqqoslama tahlil, deduksiya kabi metodlardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biznesni moliyalashtirishning bir qator shakllari mavjud bo'lib, kompaniya foydasi, turli jamg'armalar, sherikchilik, aksiyalar, obligatsiyalar, kraudfanding, davlat-xususiy sherikchilik kabi usullar biznesni moliyalashtirishda ko'p qo'llaniladi (1-rasm). Agar kompaniya biznes operatsiyalaridan yetarlicha sof foydaga ega bo'lsa, soy foydadan foydalangan holda yangi loyihani moliyalashtirishi mumkin. Biznesni moliyalashtirishda shakllantirilgan jamg'armalar orqali ijobiy pul oqimlarini yuzaga keltirish mumkin hamda bu orqali loyihani moliyalashtirish mumkin. Ushbu yondashuvning salbiy tomoni shundaki, yetarli miqdorda jamg'armani shakllantirish uchun yillar kerak bo'lishi mumkin. Shuningdek, loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan xarajatlar va majburiyatlarni amalga oshirishda sherik bo'lishi mumkin bo'lgan boshqa kompaniyalar yoki investorlar bilan sherikchilikni yo'lga qo'yish biznesni moliyalashtirish uchun yana bir potensial variantdir. Bu loyiha samaradorligini oshiradigan vertikal yoki gorizontal integratsiyalarni taklif qilsa, mazkur loyiha yanada jozibador bo'lishi mumkin. Bugungi kunda xalqaro amaliyotda keng uchraydigan biznesni moliyalashtirish shakllari sifatida aksiyalar va obligatsiyalar emissiyasini ta'kidlash lozim. Kompaniya aksiyalarini investorlarga sotish orqali kapital jalb qilish mumkin. Obligatsiyalar emissiyasi kompaniyaga biznesni qarz evaziga moliyalashtirish imkonini beradi. Mazkur jarayonda loyiha korporativ obligatsiyalar yoki munisipal obligatsiyalar evaziga moliyalashtirishi mumkin. Ko'p sonli kichik investorlardan kapital jalb qilish shakli - kraudfanding ba'zi hollarda loyihalarni moliyalashtirish uchun yetarli mablag'ni ta'minlashi mumkin. Lekin har doim ham mazkur moliyalashtirish shaklida loyihalar uchun zarur bo'lgan katta mablag'larni qo'lga kiritish imkoniyati yuzaga kelmasligi mumkin.

1-rasm: Biznesni moliyalashtirish shakllari tasnifi ^[9]

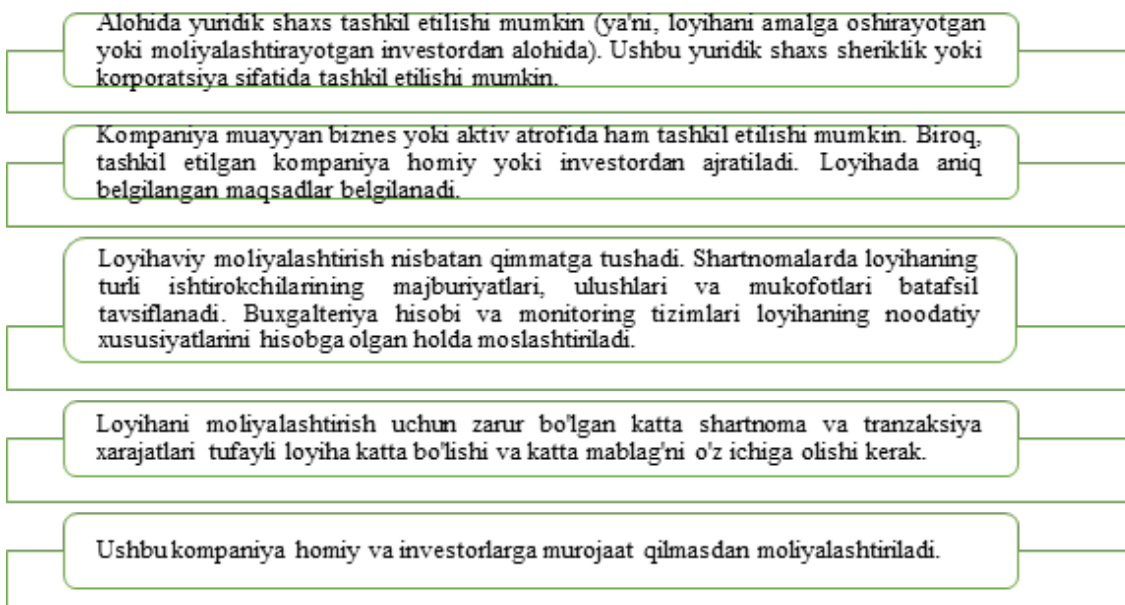
EcoSys xalqaro loyihaviy kompaniyasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.

Yana bir biznesni moliyalashtirish shakli davlat-xususiy sheriklik amaliyoti bo'lib, xususiy kompaniyalar ko'pincha davlat infratuzilmasi loyihalari kabi keng ko'lamli ishlarni bajarish uchun davlat tashkilotlari bilan hamkorlik qiladi. Xususiy kompaniya dastlabki investitsiyalarning katta qismini yoki barchasini ta'minlaydi va qurilish tugagandan so'ng loyihadan keladigan mablag'lar evaziga kiritilgan investitsiyalarni qoplaydi. Biznesni moliyalashtirishda mazkur usuldan ham foydalanish holatlari ham ko'p uchraydi (1-rasm).

Bugungi kunda biznesni loyihaviy moliyalashtirish biznes faoliyatini tashkil etishda muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Biznesni loyihaviy moliyalashtirish bir qancha xususiyatlar bilan tavsiflanishi mumkin (2-rasm). Birinchidan, biznesni loyihaviy moliyalashtirishda kompaniya alohida yuridik shaxs tashkil etilishi mumkin (ya'ni, amalga oshirilgan investitsiyalarni ko'rishni istagan bosh tashkilotdan alohida). Ushbu yuridik shaxs sheriklik

yoki korporatsiya sifatida tashkil etilishi mumkin. Ikkinchidan, kompaniya muayyan biznes yoki aktiv atrofida ham tashkil etilishi mumkin. Biroq, tashkil etilgan kompaniya homiy yoki investordan alohida faoliyat ko'rsatadi. Loyihada aniq belgilangan maqsadlar belgilanadi. Uchinchidan, loyihaviy moliyalashtirish nisbatan qimmatga tushadi. Shartnomalarda loyihaning turli ishtirokchilarining majburiyatlari, ulushlari va mukofotlari batafsil tavsiflanadi. Buxgalteriya hisobi va monitoring tizimlari loyihaning noodatiy xususiyatlarini hisobga olgan holda moslashtiriladi.

2-rasm: Biznesni loyihaviy moliyalashtirishning ayrim xususiyatlari ^[5]

To'rtinchidan, loyihani moliyalashtirish uchun zarur bo'lgan katta shartnoma va tranzaksiya xarajatlari tufayli loyiha katta bo'lishi va katta mablag'ni o'z ichiga olishi kerak. Beshinchidan, kompaniya homiy va investorlarga murojaat qilmasdan moliyalashtiriladi (2-rasm).

3-rasm: Biznesni loyihaviy moliyalashtirishda maxsus maqsadli loyiha ishtirokchilari¹

1 Iqtisodiy adabiyotlar asosida muallif tomonidan shakllantirilgan

3-rasmda biznesni loyihaviy moliyalashtirishda maxsus maqsadli loyiha ishtirokchilari yoritilgan bo'lib, investorlar yoki aksiyadorlar, qarz beruvchi banklar va turli kredit institutlari, sug'ruta kompaniyalari, shartnoma tuzuvchilar, ta'minotchilar va boshqa ishtirokchilar maxsus maqsadli loyihalarda ishtirok etadi.

KREDIT BERISH HUJJATLARI	XAVFSIZLIK HUJJATLARI	LOYIHA HUJJATLARI	AKSIYADORLAR / INVESTORLAR HUJJATLARI
<ul style="list-style-type: none">• Turli kredit shartnomalari:<ul style="list-style-type: none">- banklar bilan kredit shartnomasi;- turli agentliklar bilan ko'p tomonlama kredit shartnomalari.	<ul style="list-style-type: none">• Loyihaning barcha aktivlarini qamrab oladi.	<ul style="list-style-type: none">• Qurilish bo'yicha kelishuv;• Foydalanish va texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha kelishuv;• Yoqilg'i yoki boshqa ta'minot bo'yicha yetkazib berish kelishuvi;• Sotish bo'yicha kelishuv.	<ul style="list-style-type: none">• Loyihaning dastlabki bosqichidagi kelishuvlar;• Aksiyadorlar bilan kelishuv;• Investorlar bilan kelishuv

4-rasm: Biznesni loyihaviy moliyalashtirishdagi hujjatlar ^[10]

Biznesni loyihaviy moliyalashtirishda bir qancha hujjatlar ham rasmiylashtirilishi lozim. Mazkur hujjatlarni shartli ravishda kredit berish bilan bog'liq hujjatlar, xavfsizlik hujjatlari, loyihaning turli hujjatlari hamda aksiyadorlar yoki investorlar bilan bog'liq hujjatlar kabi guruhlariga ajratish mumkin (4-rasm).

XULOSA

Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlarini o'rganish orqali quyidagi xulosalar shakllantirilgan.

Birinchidan, loyihaviy moliyalashtirish yuqori kapital talab qiladigan hamda uzoq muddatli biznes loyihasini moliyalashtirish shakli bo'lib, mazkur jarayonda maxsus maqsadli loyiha (SPV) amalga oshiriladi hamda loyiha yaratilgan pul oqimidan kreditorlarga qarzni to'lash uchun yagona manba sifatida foydalaniladi.

Ikkinchidan, biznesni loyihaviy moliyalashtirishning xususiyatlari sifatida biznesni loyihaviy moliyalashtirishda kompaniya alohida yuridik shaxs tashkil etilishi mumkinligi, ushbu yuridik shaxs sheriklik yoki korporatsiya sifatida tashkil etilishi mumkinligi, loyihada aniq belgilangan maqsadlar belgilanganligi, shartnomalarda loyihaning turli ishtirokchilarining majburiyatlari, ulushlari va mukofotlari batafsil tavsiflanganligi, loyihani moliyalashtirish uchun zarur bo'lgan katta shartnoma va tranzaksiya xarajatlari tufayli loyiha katta bo'lishi va katta mablag'ni o'z ichiga olishi kerakligi kabilarni ta'kidlash mumkin.

Uchinchidan, loyihaviy moliyalashtirishning asosiy afzalligi resurssiz moliyalashtirish imkoniyatining mavjudligi hisoblanadi. Bu kompaniyalarga yuqori leveredga erishishga yordam beradi. Kelishuvlarning katta hajmda ekanligi risklarni diversifikatsiyalashga imkon beradi va an'anaviy moliyalashtirish usullariga nisbatan samarali daromad keltiradi. Shu boisdan mamlakatimizda biznesni loyihaviy moliyalashtirish amaliyotini kengaytirish lozim.

To'rtinchidan, loyihaviy moliyalashtirishning kamchiliklaridan biri ishtirokchilar sonining ko'payishi tufayli jarayonning murakkabligi hisoblanadi. Loyihaviy moliyalashtirish yuqori tranzaksiya xarajatlarini o'z ichiga oladi va loyihani moliyalashtirish uchun jalb qilingan kapital bahosi qimmatroq hisoblanadi. Shu sababli bank talablari keng miqyosdagi moliyaviy, texnik va risk tahlillarini amalga oshirishni nazarda tutadi. Biznesni loyihaviy moliyalashtirishda mazkur jihatlarga alohida e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Stefano Gatti. Introduction to the Theory and Practice of Project Finance. // Project Finance in Theory and Practice (Fourth Edition), Designing, Structuring, and Financing Private and Public Projects, 2024. - Pages 1-35. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780323983600000019>

2. Manel Kammoun, Gabriel J. Power, Djerry C. Tandja. Capital market reactions to project finance loans. // Finance Research Letters, Volume 45, March 2022. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1544612321001963>
3. Afshin Firouzi, Ali Meshkani. Risk-based optimization of the debt service schedule in renewable energy project finance. // Utilities Policy, Volume 70, June 2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S095717872100031X>
4. Jose Barroco, Maria Herrera. Clearing barriers to project finance for renewable energy in developing countries: A Philippines case study. // Energy Policy, Volume 135, December 2019
5. Robert F. Bruner. Project Financing: an Economic Overview. // Article in SSRN Electronic Journal, October 2008.
6. A.Garcia-Bernabeu, F. Mayor-Vitoria, F. Mas-Verdu. Project Finance Recent Applications and Future Trends: The State of the Art. // International Journal of Business and Economics, Vol. 14, No. –2, 2015. –159-178 pp.
7. B.Mamatov, D.Xujamkulov, O.Nurbekov. Investitsiyalarni tashkil etih va moliyalashtirish. // Darslik. –T.: Iqtisod-Moliya, –2014. –449-b.
8. Rashidov O.Yu, Qurbonov X.A., Karlibaeva. R.X. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. // O'quv qo'llanma. –T.: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, –2005. – 33-b.
9. <https://www.ecosys.net/knowledge/project-finance/> – EcoSys xalqaro loyihaviy kompaniya rasmiy veb-sayti ma'lumotlari
10. A Guide to Project Finance // Dentons, 2013. – 18 p. <https://www.dentons.com/~media/6a199894417f4877adea73a76caac1a5.ashx>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.